



SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 438/2023-20

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla (sudca spravodajca) a sudcov Petra Straku a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľov 1/ [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], Ústav na výkon trestu odňatia slobody, [REDACTED], a 2/ [REDACTED], [REDACTED], Ústav na výkon trestu odňatia slobody, [REDACTED], [REDACTED], proti postupu vyšetrovateľa Prezídia Policajného zboru v konaní ČVS: PPZ 280/NKA-ZA1-2019 a proti postupu a prípisu prokurátora Úradu špeciálnej prokuratúry č. k. VII/1 Gv 45/19/1000-82 z 3. mája 2023 takto

r o z h o d o l :

1. Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a**.
2. Žiadosti o ustanovenie právneho zástupcu **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Sťažovatelia sa bez zastúpenia advokátom, o ktorého ustanovenie žiadajú, ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 23. júna 2023 domáhajú vyslovenia porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“). Okrem toho namietajú porušenie princípu prezumpcie neviny podľa čl. 50 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 2 dohovoru, zákazu mučenia podľa čl. 3 dohovoru a práv podľa čl. 17, čl. 18 a čl. 34 dohovoru postupmi vyšetrovateľa a prokurátora v trestnom konaní, v ktorom sú obvinení, s tým, že im bude priznané finančné zadosťučinenie po 100 000 eur.

II.

2. Sťažovatelia boli rozsudkom Špecializovaného trestného súdu z 25. septembra 2020 v spojení s uznesením najvyššieho súdu zo 7. júla 2021 uznaní vinnými zo zločinu založenia, zosnovania a podporovania zločineckej skupiny a iných trestných činov. Za to im bol uložený úhrnný trest odňatia slobody na doživotie. Okrem toho bolo uznesením vyšetrovateľa z 22. januára 2019

v namietanom konaní sťažovateľom vznesené obvinenie pre pokus obzvlášť závažného zločinu úkladnej vraždy v spolupáchateľstve a sťažovateľovi 1 aj za prečin krádeže pre skutok, ktorých sa mali dopustiť v roku 2015 v Česku. V priebehu trestného konania sťažovatelia v júni 2021 požiadali prokurátora o preskúmanie postupu vyšetrovateľa a odstránenie prierahov. Prokurátor im prípisom z 23. júla 2021 oznámil, že sa s postupom vyšetrovateľa stotožňuje a že nezistil procesné pochybenia a ani potrebu realizovať žiadne prokurátorské oprávnenia. Vyšetrovateľ prípisom zo 14. februára 2022 sťažovateľov upozornil na zmenu právnej kvalifikácie skutku. Sťažovatelia podaním z 3. mája 2022 požiadali podľa § 210 Trestného poriadku prokurátora o preskúmanie postupu vyšetrovateľa a o odstránenie prierahov v trestnom konaní. Prípisom z 18. augusta 2022 prokurátor konštatoval, že vykonávanie úkonov trestného konania by mohlo zo strany vyšetrovateľa prebiehať pružnejšie, no napriek tomu nejde o také prierahy, ktoré by vyžadovali prijatie opatrení prokurátora.

3. Sťažovatelia podaním z 9. januára 2023 vzniesli námietku zaujatosti voči vyšetrovateľovi, ktorú odôvodnili vyhrážkami a zastrašovaním z jeho strany. V priebehu januára 2023 bola vec pridelená novému vyšetrovateľovi. V časti tvrdeného nátlaku zo strany vyšetrovateľa bola vec postúpená Úradu inšpekčnej služby, ktorý uznesením z 3. apríla 2023 oznámenie sťažovateľov odmietol. Zároveň bola námietka zaujatosti vyšetrovateľa vyhodnotená ako námietka procesného postupu vyšetrovateľa, o ktorej sa podľa § 32 ods. 6 Trestného poriadku nekoná. Vyšetrovateľ o tom upovedomil sťažovateľov listom z 13. februára 2023. V časti namietaných podmienok vo výkone trestu odňatia slobody bolo podanie sťažovateľov postúpené krajským prokuratúram vykonávajúcim v týchto priestoroch dozor.

4. Podaniami z 10., 11. a 12. januára 2023 sťažovatelia požiadali prokurátora o preskúmanie postupu vyšetrovateľa podľa § 210 Trestného poriadku. V podaniach namietali sprísnenie právnej kvalifikácie, ku ktorej podľa nich došlo bez potrebného dokazovania a v rozpore so zákonom. Sťažovatelia tiež namietali prierahy vo vyšetrovaní a účelovosť trestného konania. Podania sťažovateľov vybavil prokurátor ústavnou sťažnosťou namietaným prípisom z 3. mája 2023, v ktorom sa stotožnil so zmenou právnej kvalifikácie v nadväznosti na ako dôkaz zabezpečený právoplatný rozsudok špecializovaného trestného súdu, z ktorého vyplýva, že sťažovatelia boli na čele zločineckej skupiny najmenej od roku 2010. Z vykonaného dokazovania je dostatočne odôvodnený záver, že skutok spáchaný v roku 2015, pre ktorý sa proti sťažovateľom vedie trestné konanie, bol spáchaný v rámci tejto zločineckej skupiny.

5. Vo vzťahu k námietke prierahov v trestnom konaní prokurátor konštatoval, že zo strany predošlého vyšetrovateľa došlo k prierahom. Prokurátor poukázal na to, že už v súvislosti s predošlou žiadosťou sťažovateľov dal v auguste 2022 vyšetrovateľovi záväzný pokyn, súčasťou ktorého bolo aj stanovenie lehoty na ukončenie vyšetrovania do štyroch mesiacov, k čomu však nedošlo. Nečinnosť predchádzajúceho vyšetrovateľa bude signalizovaná príslušnému vedeniu polície. K začatiu plnenia pokynu došlo až po zmene vyšetrovateľa v januári 2023, ktorý vyšetrovanie vykonáva bez prierahov, pričom vec sa aktuálne nachádza bezprostredne pred skončením vyšetrovania. Tým boli žiadosti sťažovateľov vyhodnotené ako vybavené.

III.

6. Sťažovatelia v ústavnej sťažnosti namietajú, že v trestnom konaní vyšetrovateľ a prokurátor nekonajú plynule, pričom od vznesenia obvinenia v januári 2019 vec stále nie je právoplatne skončená. V postupe vyšetrovateľa sa vyskytli obdobia nečinnosti. Napríklad od júna 2021 do mája 2023, keď boli vykonávané úkony preštudovania spisu bez vykonania relevantných úkonov. Podľa sťažovateľov prieťahy v konaní vytvárajú priestor pre nezákonné praktiky, ktoré im spôsobujú fyzické a psychické utrpenie. Prokurátorovi trvalo štyri mesiace, kým vybavil žiadosti sťažovateľov o preskúmanie postupu vyšetrovateľa, pričom sťažovateľovi 2 dosiaľ nebola doručená odpoveď prokurátora. Sťažovatelia tiež namietajú formuláciu skutku v upozornení na zmenu právnej kvalifikácie, ktoré podľa nich už dopredu vyjadruje ich vinu. To dokazuje, že orgány činné v trestnom konaní ich už vopred považujú za vinných. Tým podľa sťažovateľov došlo k porušeniu prezumpcie nevinu podľa čl. 50 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 2 dohovoru.

7. Sťažovatelia v ústavnej sťažnosti opakovane vyjadrujú názor, že prieťahy v trestnom konaní, nátlak či nezákonný postup vyšetrovateľa sú vykonávané predovšetkým s cieľom ich zastrašenia, pretože už podali viacero sťažností na Európsky súd pre ľudské práva. Orgány činné v trestnom konaní na nich vytvárajú nátlak, aby svoje sťažnosti zobrali späť, prípadne ďalšie sťažnosti nepodávali. Sťažovatelia popisujú vyhrážky a zastrašovanie zo strany vyšetrovateľa počas ich výsluchu 16. a 18. marca 2022. Prokurátor a ani vyšetrovateľ sa týmito námietkami vôbec nezaoberali a nijak ich nevyvrátili. Preto namietajú porušenie práva na slobodný výkon práva podať sťažnosť podľa čl. 34 dohovoru, ako aj zákazu mučenia podľa čl. 3 dohovoru. Podľa sťažovateľov obmedzovanie a porušovanie ich práv nesleduje žiaden legitímny účel, okrem odradenia podávania ďalších sťažností. Preto namietajú tiež porušenie čl. 17 a čl. 18 dohovoru.

IV.

8. Pri rozhodovaní o sťažnostiach pre porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov a práva na prejednanie veci v primeranej lehote ústavný súd vychádza z toho, že ich účelom je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu, a k odstráneniu stavu právnej neistoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu (III. ÚS 171/20). Porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti prípadu: právnu a faktickú zložitost' veci, správanie účastníka a postup súdu (I. ÚS 41/02).

9. Niet pochybností, že sťažovatelia viac ako štyri roky čelia obvineniu pre obzvlášť závažné zločiny údajne spáchané ešte v roku 2015 v Česku. To si objektívne vyžiadalo potrebu vykonania výsluchov, z ktorých mnohé boli realizované cestou právnej pomoci. Tiež bolo vypracovaných niekoľko znaleckých posudkov a boli zabezpečené rôzne iné dôkazy. V januári 2022 došlo k zabezpečeniu rozsudku Špecializovaného trestného súdu, ktorým boli sťažovatelia uznaní vinnými za to, že najmenej od roku 2010 riadili zločineckú skupinu, pričom skutok, pre ktorý bolo vznesené obvinenie, mal byť spáchaný v rámci tejto zločineckej skupiny. Preto aj došlo k zmene právnej kvalifikácie skutkov, čo si vyžiadalo potrebu opätovného vypočutia oboch sťažovateľov. Z uznesenia ústavného súdu č. k. II. ÚS 87/2023 zo 16. februára 2023 o predošlej ústavnej sťažnosti sťažovateľov vyplýva, že v trestnom konaní museli byť viaceré listiny preložené z českého jazyka,

pretože sťažovatelia namietali, že česky nerozumejú. Spomalenie postupu v konaní spôsobila tiež paralyzácia obhajoby sťažovateľov, keď bol obhajca sťažovateľov vzatý na určitý čas do väzby. V okolnostiach veci je dôležité, že prokurátor v napadnutom prípise konštatoval prieskumy v postupe predošlého vyšetrovateľa, avšak zároveň konštatoval, že po zmene vyšetrovateľa prebieha vyšetrovanie už bez prieskumov. Je preto zrejmé, že prokurátor trestnú vec sleduje v záujme zachovania zákonnosti prípravného konania.

10. Vo vzťahu k námietke sťažovateľov o zdĺhavosti postupu prokurátora pri vybavovaní ich žiadosti podľa § 210 Trestného poriadku je potrebné uviesť, že požiadavka prejednávania veci bez zbytočných prieskumov sa viaže na trestné konanie ako celok. Postup prokurátora nasledoval žiadosťami sťažovateľov z polovice januára 2023 a bol ukončený jeho prípisom zo začiatku mája 2023. Predmetom jeho dozoru bol prieskum sprísnenia právnej kvalifikácie a prieskumov v konaní, čo si vyžiadalo vysporiadanie sa s námietkami sťažovateľov po nevyhnutnom nastudovaní celého spisu v pomerne zložitej trestnej veci s následným stanoviskom k podstate vzneseného obvinenia. Niekoľko mesiacov trvajúci postup prokurátora pri vybavení námietok sťažovateľov preto nemožno hodnotiť ako okolnosť, ktorá by mala za následok porušenie uvedených ústavných práv sťažovateľov. Pri preskúvaní námietky porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieskumov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy je posudzované trestné konanie ako celok, nie osobitne každé jeho jednotlivé vedľajšie konanie, ktoré ani nie je súčasťou trestného obvinenia. Vzhľadom na okolnosti vyšetrovanej trestnej veci spáchanej v cudzine, ako aj správanie a postup sťažovateľov je priebeh a dĺžka konania v prípravnom trestnom konaní ústavne udržateľná. Preto je ústavná sťažnosť v tejto časti zjavne neopodstatnená a ako taká bola podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) odmietnutá.

11. Ústavná sťažnosť je zjavne neodôvodnená aj vo vzťahu k namietanému porušeniu princípu prezumpcie nevinoty, ktorý mal byť porušený formuláciou odôvodnenia v upozornení vyšetrovateľa o zmene právnej kvalifikácie. Ústavná sťažnosť je v tejto časti skôr vyjadrením subjektívnych názorov sťažovateľov na postup vyšetrovateľa, s ktorým nesúhlasia, či dokonca vyjadrením kritiky nad jeho odbornosťou. Sťažovatelia však neuvádzajú žiaden relevantný ústavnoprávny argument, ktorý by umožnil posúdiť ich tvrdenia o porušení princípu prezumpcie nevinoty vyšetrovateľom. Napriek tomu z napadnutého prípisu prokurátora je zrejmé, že prokurátor celkom jasne a zrozumiteľne objasnil dôvody a podstatu zmeny právnej kvalifikácie. Zmena právnej kvalifikácie skutku vyšetrovateľom reflektovala ďalšie poznatky orgánov činných v trestnom konaní – právoplatný rozsudok Špecializovaného trestného súdu.

12. Obdobný záver je daný aj vo vzťahu k namietanému porušeniu práva podľa čl. 34 dohovoru. Sťažovatelia podali v súvislosti s odsúdením na trest odňatia slobody na doživotie väčšie množstvo sťažností na Európsky súd pre ľudské práva. Preto tvrdenia o tom, že im orgány činné v trestnom konaní bránia v podávaní sťažností, nemajú žiaden konkretizovaný základ. Sťažovatelia neuviedli žiadnu preskúmateľnú okolnosť, z ktorej by bolo možné vyvodiť, že im v namietanom trestnom konaní je bránené v podávaní sťažností alebo že ich slovenské orgány zastrážujú či vyvíjajú nátlak, aby podané sťažnosti zobrali späť.

13. Sťažovatelia tiež namietajú porušenie zákazu mučenia podľa čl. 3 dohovoru, pričom poukazujú na zastrážovanie pôvodným vyšetrovateľom pri výsluchu 16. a 18. marca 2022, na otázky ich otcovi

príslušníkmi polície a na nezákonné praktiky väzenských orgánov. Postup vyšetrovateľa bol preverený Úradom inšpekčnej služby, pričom trestné oznámenie sťažovateľov na vyšetrovateľa bolo uznesením z 3. apríla 2023 odmietnuté, pretože nebolo preukázané, že by vyšetrovateľ vykonával svoju právomoc spôsobom odporujúcim zákonu. Naopak, bolo preukázané, že sťažovatelia sa voči vyšetrovateľovi počas výsluchov správali vulgárne. Proti uzneseniu Úradu inšpekčnej služby podali sťažovatelia sťažnosť, ktorú prokurátor uznesením z 12. júna 2023 zamietol ako nedôvodnú. Z napadnutého prípisu prokurátora tiež vyplýva, že námietky proti podmienkam výkonu trestu odňatia slobody boli postúpené príslušným krajským prokuratúram, ktoré v týchto miestach vykonávajú dozor. Je preto plne v právomoci týchto orgánov námietky sťažovateľov preskúmať a zabezpečiť ochranu práv sťažovateľov. Preto na vyhodnotenie týchto námietok postupom vyšetrovateľa a väzenských orgánov nie je podľa § 132 ods. 1 zákona o ústavnom súde daná právomoc ústavného súdu, čo odôvodňuje odmietnutie ústavnej sťažnosti v tejto časti podľa § 56 ods. 2 písm. a) zákona o ústavnom súde.

14. Podľa § 37 ods. 1 zákona o ústavnom súde možno v konaní pre ústavným súdom ustanoviť fyzickej alebo právnickej osobe právneho zástupcu, ak taká osoba o to požiada, ak to odôvodňujú jej majetkové pomery a nejde o zrejme bezúspešné uplatňovanie nároku na ochranu ústavnosti. Ak hoci len jeden z týchto predpokladov nie je splnený, nemožno právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom ustanoviť (I. ÚS 333/2020). V prípade ústavnej sťažnosti, pri ktorej je daný dôvod na jej odmietnutie, ide o zrejme bezúspešné uplatňovanie nároku na ochranu ústavnosti. Preto neboli splnené podmienky na ustanovenie právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom a žiadostiam sťažovateľov podľa § 37 ods. 1 zákona o ústavnom súde nebolo vyhovené.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 7. septembra 2023

Robert Šorl
predseda senátu